

Медичне право: поняття, предмет, методи, принципи

ПОНЯТТЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА

- ▶ **Як галузь права. Медичне право** – комплексна галузь права, яка регулює організаційні, майнові, особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку із проведенням санітарно-епідеміологічних заходів і наданням лікувально-профілактичної допомоги громадянам.
- ▶ **Медичне право як наука** – це сукупність знань, що є результатом досліджень правового регулювання медичних правовідносин і узагальнення практичних знань у цій сфері.
- ▶ **Як система нормативних актів. Медичне право** – сукупність нормативних актів, що регулюють відносини між громадянином і лікувально-профілактичною установою, між пацієнтом і медичним працівником у сфері організації, а також прав, обов'язків і відповідальності у зв'язку із проведенням діагностичних, лікувальних, санітарно-гігієнічних заходів.

Предмет та методи медичного права

суспільні відносини, що виникають у процесі медичного обслуговування. На підставі цього говорять про можливість прийняття медичного кодексу. Чеська Республіка – Кодекс прав пацієнтів; Ізраїль – Закон про права хворого; Венгрія – Закон про охорону здоров'я. В Україні законопроект «Про права пацієнта».

Методи медичного права – способи впливу галузі права на суспільні відносини:

- ▶ Імперативний – метод владних приписів.
- ▶ Диспозитивний – передбачає рівність учасників правовідносин.

Принципи медичного права

- ▶ Загальноправові принципи поширюються на всю систему права і на медичне право також. До них відносять принципи: соціальної справедливості, гуманізму, рівноправності, законності, єдності юридичних прав і обов'язків.
- ▶ Основні законодавчо закріплені принципи медичного права наступні:
  - ❖ дотримання прав людини в галузі охорони здоров'я;
  - ❖ пріоритет профілактичних заходів у галузі охорони здоров'я громадян;
  - ❖ доступність медико-соціальної допомоги;
  - ❖ соціальна захищеність громадян у випадку втрати здоров'я;
  - ❖ відповідальність органів державної влади і управління, забезпечення прав громадян у галузі охорони здоров'я.

Система медичного права

1. Загальні положення:

- ▶ медичне право як галузь права та наука;
- ▶ законодавство у сфері охорони здоров'я;
- ▶ суб'єкти медичних правовідносин;
- ▶ роль органів державної влади у цих правовідносинах.

2. Спеціальні положення:

- ▶ правова природа медичної допомоги та медичної послуги;
- ▶ правовий статус учасників медичних правовідносин;
- ▶ правове регулювання окремих видів медичної діяльності;
- ▶ юридична відповідальність у сфері медичних правовідносин.

Джерела медичного права

► Джерела медичного права – зовнішнє вираження норми, що регулюють суспільні відносини з приводу охорони здоров'я громадян.

1. Закони.
2. Міжнародні нормативно-правові акти.
3. Підзаконні нормативні акти.
4. Правовий звичай.
5. Рішення Конституційного суду України та Європейського суду з прав людини.

Закони у сфері охорони здоров'я

Конституція України

- ▶ **Стаття 3.** Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.
- ▶ **Стаття 49.** Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.
- ▶ **Стаття 27.** Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави — захищати життя людини.

Закони у сфері охорони здоров'я

► Цивільний кодекс України

закріплює низку важливих прав людини у сфері охорони здоров'я, зокрема, право на охорону здоров'я (ст. 283), медичну допомогу (ст. 284), медичну інформацію (ст. 285), медичну таємницю (ст. 286).

► Кримінальний кодекс України:

- ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: права та обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я, забезпечення здорових і безпечних умов життя, медична допомога, забезпечення лікарськими і протезними засобами охорона здоров'я, матері та дитини медична експертиза, медична і фармацевтична діяльність.
- ЗУ «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині»
- ЗУ "Про донорство крові та її компонентів"
- ЗУ "Про психіатричну допомогу"
- ЗУ "Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз"
- ЗУ "Про заборону репродуктивного клонування" від 14 грудня 2004 року

Підзаконні нормативно-правові акти

1. Акти органів загальної компетенції

- ▶ **Укази Президента України** – «Про додаткові заходи щодо поліпшення медичної допомоги населенню України» від 08.08.2000 № 963/2000
- ▶ **Постанови КМУ** – «Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених», «Про затвердження Порядку державної акредитації закладу охорони здоров'я»

2. Акти органів спеціальної компетенції

- ▶ **Накази МОЗ України** – від 23.02.2012 № 132 "Про затвердження Примірного табеля оснащення лікувально-профілактичних підрозділів закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу".
- **База стандартів медичної допомоги в Україні** (далі - База СМД) є інструментом, створеним для підтримки завдань ефективного пошуку та подальшого аналізу документів, які регламентують клінічні аспекти надання медичної допомоги хворим у вигляді:
  - стандартів медичної допомоги;
  - клінічних протоколів (а також протоколів надання медичної допомоги);
  - нормативів надання медичної допомоги;
  - методичних рекомендацій та інших нормативних документів, які можуть бути використані для визначення лікування, яке має отримати хворий (зокрема, медикаментозного лікування - фармакотерапії).

Міжнародно-правові акти як джерело медичного права

Хартія про право на охорону здоров'я

- ▶ У хартії розглядаються такі питання, як недоторканність приватного життя й інформована згода.

Лісабонська декларація про права пацієнта

- ▶ У декларації, зокрема, висвітлюються питання права на конфіденційність, інформацію та інформовану згоду.

Декларація про медичну допомогу, орієнтовану на пацієнта

- ▶ Декларацію опубліковано МАОП у межах діяльності Альянсу з відстоювання прав пацієнтів на міжнародному рівні й посиленні ролі пацієнтів у визначенні відповідних аспектів політики у сфері охорони здоров'я для того, аби впливати на міжнародні, регіональні й національні програми й політику в цій галузі.

Цінності нормоутворення у сфері Охорони здоров'я

- ▶ дотримання прав людини у сфері охорони здоров'я
- ▶ урахування загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права;
- ▶ забезпечення взаємоповаги і взаємовідповідальності у відносинах «медичний працівник-пацієнт»;
- ▶ упровадження біоетичних засад у юридичну регламентацію надання медичної допомоги

Ознаки та види медичних правовідносин

- ▶ Специфічною ознакою суспільних відносин, регульованих за допомогою норм медичного права, є те, що вони виникають, існують і розвиваються переважно з приводу особистих немайнових благ людини - життя і здоров'я.
- ▶ Взаємовідносини лікаря і хворого є різновидом правових відносин, за яких обидва є носіями суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. Завдяки праву суспільні відносини, які їм регулюються, набувають упорядкованості і таким чином стають правовими відносинами.
- ▶ Залежно від співвідношення взаємних прав і обов'язків суб'єктів медичні правовідносини бувають:
  - ▶ **Вертикальні**- характеризуються наявністю в однієї сторони державно-владних повноважень щодо другої сторони відносин (наприклад, відносини у сфері державного регулювання медичної діяльності)
  - ▶ **Горизонтальні**- характеризуються рівністю сторін (наприклад, відносини між лікувальною установою з одного боку і громадянином з іншого).

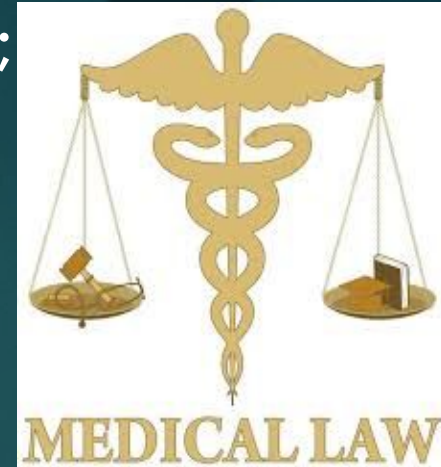
За напрямками діяльності медичні правовідносини поділяються на правовідносини у сфері:

- проведення санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів;
- проведення заходів щодо профілактики виникнення особливо небезпечних інфекцій,
- проведення карантинних заходів тощо;
- надання безоплатної медичної допомоги;
- надання платних медичних послуг; здійснення заходів щодо програми добровільного медичного страхування;
- проведення медичних експертиз; здійсненні примусових заходів медичного характеру тощо.

Правові проблеми у сфері Охорони Здоров'я

- ✓ недосконалість чинного законодавства щодо правового регулювання правовідносин: «медичний заклад - медичний працівник - пацієнт»;
- ✓ відсутність кодифікації;
- ✓ наявність прогалин і суперечностей;
- ✓ невідповідність потребам правового регулювання;
- ✓ відсутність належного понятійного апарату;
- ✓ декларативний характер норм, що визначають правовий статус медичних працівників і пацієнтів;
- ✓ недостатнє нормативно-правове забезпечення контролю за якістю медичної допомоги (послуг);
- ✓ відсутність належного узагальнення судової та слідчої практики у медичних справах;
- ✓ недостатня обізнаність суб'єктів медичного права зі своїми правами та обов'язками;

Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки

Медичне право як галузь права достатньо молода, вона не має поки тривалої історії існування. Реалії саме останніх 10-15 років зумовили можливість і необхідність виокремлення її як самостійної галузі права. Цьому сприяли і соціально-економічні перетворення в Україні, що повною мірою стосувалися охорони здоров'я, і інтенсифікація законотворчої роботи Верховної Ради України.

Декілька принципів обставин, за яких відбувалося становлення і розвиток медичного права як навчальної дисципліни. До них належать:

- ▶ викладання медичного права в системі медичної та юридичної освіти;
- ▶ відсутність упродовж тривалого часу якісно опрацьованих та науково обґрунтованих навчальних програм;
- ▶ незначна кількість фахівців у галузі юридичного забезпечення медичної діяльності;
- ▶ судово-медичний або організаційний "нахили" у викладанні медичного права для студентів-медиків;
- ▶ відсутність комплексного підручника з медичного права.

Основні завдання науки медичного права

- ▶ вивчення українського медичного права;
- ▶ дослідження особливостей передового зарубіжного досвіду в галузі юридичної регламентації медичної діяльності;
- ▶ пошук правових шляхів запровадження обов'язкового медичного страхування та удосконалення добровільного медичного страхування;
- ▶ розробки в галузі оптимізації освітніх програм у сфері юридичної і медичної освіти;
- ▶ дослідження в галузі історії правового регулювання медичної діяльності;
- ▶ теоретико-правові аспекти медичного права;
- ▶ вироблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавчої бази сфери охорони здоров'я в Україні тощо.

Дякую за увагу!

